

Nuna ataatsimoorfiusoq, toqqissisimanartoq ineriartortorlu

Naalackersuisut Siulittaasuata Kim Kielsenip Inatsisartut 2015-imi ukiaanerani ataatsimiinnerat ammarlugu oqalugiaataa

(Oqaatigineqartut atuupput)
25. september 2015

Aallaqqaasiut

Ataqqinartut Inatsisartunut ilaasortat, Inatsisartut Siulittaasuata, innuttaaqatillu. Inatsisartut 2015-imi ukiaanerani ataatsimiinnissaat ammarlugu oqalugiarsinnaagama nuannaarutigaa.

Inatsisartut sulineranni ukioq nutaaq aallartippoq, Naalackersuisullu Kalaallit Nunaata siunissaa innuttaasullu atugarissaarnissaat periarfissaqarnissaallu pillugit Inatsisartuni ukiaanerani isumaqatiginninniarnissat aalajangiinissallu pingaaruteqartut qilanaarivaat.

Ataatsimoorneq, toqqissisimaneq ineriartornerlu. Partiit Naalackersuisuutitaqartut isumaqatigiissutaanni tamanna qulequtaavoq. Pisariaqartitatsinnik siuariartortitsiniarutta nunatsinni aningaasaqarnerup inuussutissarsiuteqarnerullu nukittorsarneqarnissaat pisariaqarpoq. Maanna siunissamilu nunatsinni aningaasaqarnikkut ilungersunartorsiornitta eqqarsarluarluta eqqortunik aalajangiisariaqalersippaatigut. Siuariartorneq pilersinniarlugu iluamik aningaasaliisariaqarpugut, saniatigullu siunissami unamminartut naapissinnaanissaannut nukissaqarumalluta aqqissuusseqqittariaqarluta.

Inatsisartut ataatsimiinneranni matumani oqaluserisassat takutippaat akisussaaffeqarnerput ilisimaaralugu Naalackersuisut naammassisassagut eqqumaffigigut. Inuiaqatigiinni isumaginninnikkut oqimaaqatigiinnerulersitsisussanik aningaasaqarnikkullu pingaarnersiuiinissamut aningaasaliinissamullu periarfissisussanik aqqissuusseqqinnissamut siunnersuuteqarpugut. Inatsisissanik aalajangiinissanillu siunnersuuteqarpugut aningaasaqarnitsinnik, siuarsaanissatsinnik suliassaqtitsilernissatsinnillu pitsaanerulersitsisussanik. Minnerunngitsumik inuussutissarsiutit ineriartortinnissaannut innuttaasunillu sullissinitta pitsaanerulersinnissaannut iluaqutaasunik siuarsaanissamik attaveqatigiinnermillu pingaarnersiuisumik aningaasaqarnermut inatsisissatut siunnersuuteqarpugut.

Patajaatsumik aningaasaqarnikkut ineriartortitsiniaraanni pingaarnersiuisoqartariaqarpoq aalajangiisoqarlunilu, naak tamatigut nuannersuinnaaneq ajoraluartoq. Qularutigineqassanngilarli Naalackersuisut akisussaaffimmik tigusinissatsinnut pisariaqartunillu aalajangiinissatsinnut piareersimagatta.

Aningaasaqarnikkut ineriartortitsinissamut siuarsaanissamullu Naalackersuisut aqqutissiuilereerput. Suliassaq pinarpoq, tuaviuutissanngilarpulli. Sipaarfisinnasatsinni sipaassuugut siuarsaaffisinnasatsinnili ineriartortitsiffisinnasatsinnilu aningaasaliissalluta. Allannguinerit ullormiit ullormut pinaviangillat, aallartereerpugulli.

Aningaasaqarneq

Naalackersuisut neriutigaat naatsorsuutigalugulu aningaasanut inatsisissatut siunnersuummi nunatta aningaasaqarnikkut ilungersunartorsiornera iluarsiniarnerani Inatsisartuni partiit tamarmik akisussaaffimmik tiguseqataassasut. Massakkut aningaasaqarnikkut ilungersunartorsiulereernitta amerlasuunit paasineqarsimanera Naalackersuisut aningaasanut inatsisissatut siunnersuutaannut qisuariaatit takutippaat. Aningaasaqarnikkut inuiaqatigiinnullu ataavartunik aqqiisoqarusunnera

aamma paasinarpoq. Taamaammat Naalakkersuisut aningaasanut inatsisissamik isumaqatiginninniarpur ukuni tulliuuttuni politikikkut sapinngisamik amerlanerpaanit akisussaaffeqatigiissumillu isumaqatigiissuteqartoqarsinnaanissaa anguniarlugu. Naalakkersuisut aningaasanut inatsisissatut siunnersuutaat siunnersuutaavoq Inatsisartuni partiinut isumaqatiginninniutigineqartussa. Akisussaassuseqartumik aningaasaqarnikkut oqimaqatigiissitsiniarluni sapinngisamik amerlanerpaat isumaqatigiissuteqarnissaat Naalakkersuisut aalajangiusimavaat. Taamaammat aningaasartuutissanik nutaanik isertitassanilluunniit ikilileriniarluni kissaateqaraanni qanoq allatigut matussusiisoqarsinnaanissaanik siunnersuuteqartoqartariaqarpoq.

Naalakkersuisut uppeeraat apeqqutinut angisuunut Inatsisartuni maanna isumaqatiginninniutigineqartussanut tunngatillugu ataatsimoorluta piimassuseqarlutalu isumaqatigiissinnaasugut. Naalakkersuinikkut sulinitinni tunngavigissavarput:

- Ineriartortitsinissamik periarfissiinissamillu pilersitsiniarluta nunatta inuut akisussaaqataanerput,
- Siuariartortitsiniarluta inuussutissarsiutit pitsaasunik atugassaqartinnissaat qulakkeerniarlugu akisussaaqataanerput,
- Suliffissaaleqisut suliffissaqalernissaannut piginnaasaqarnerulernissaannullu periarfissiinissamut akisussaaqataanerput,
- Aaqqissuusseqqinnissallu pisariaqartut naammassinissaannut akisussaaqataanerput.

Ataatsimoorluta angusaqarsinnaavugut. Taamaammat Inatsisartuni ukiaanerani isumaqatiginninniarluta ataatsimiinnissatsinnut qilanaarpugut.

2016-imi 2017-imilu aningaasanut inatsisissami amigartooruteqarnerit annertusissanngillat, qinigaaffimmilu matumani aningaasanut inatsisit ataatsimoorutillugit oqimaqatigiinnissaat qulakkeerneqassaaq. Sullissinermi nalinginnaasumik pitsanngorsaaniissamut akissaqanngilagut, naak ilumoortumik naleqquttumillu pisariaqartitsisunik tikkuagassaqaraluarluta. Taamaammat Inatsisartut Naalakkersuisullu ataatsimoorlutik pingaarnersiuiullutillu ilungersunartunik aalajangiisariaqarput.

Ukioq manna avaleraasartoorniarniq naatsorsuutigineqartumit annikinneruvoq, tamannlu aalisarnermik inuussutissarsiummi Landskarsimilu malugineqarsinnaavoq. Tamanna nammineq aqussinnaanngisatsinnik allannortoqarneranut naleqqussarsinnaaniarluta aningaasanut inatsimmi allatut pingaarnersiuisariaqarnissamut inissaqartitsisariaqarnitsinnut assersuutaavoq. Aalisarnerup ingerlarna Naalakkersuisut malinnaaffigaat avaleraasartoorniarnermiillu isertitassatut naatsorsuutigisimasavut ikilisariaqarpavut. Misilittakkavut ilinniarfigisariaqarpavut. Taarsiullugu 2016-imi isertitassat allat ilorraap tungaanut aallartitsippur. Aningaasanut inatsisissatut siunnersuutip oqaluuserineqarnerani akitsuutit allannortinneqarnissaat pillugu partiit kissaataat pillugit oqaloqatigineqarnissaannut atatillugu Naalakkersuisut tamatuminna eqqartuissappur.

Naalagaaffimmit ukiumoortumik tapiissutit naleerukkiartorput, tapiissutit akinut nalimmassarneqarnerat akit aningaasarsiallu ineriartornerannit appasinnerummata. Naalakkersuisut Namminersorlutik Oqartussat ingerlanneqarnerannut allaffissornikkullu aningaasartuutininut ukuni tulliuuttuni sipaarniarluni taamaammat siunnersuuteqarput.

Pisortani ineriartorneq

Pisortani aningaasaqarnikkut atorluaanerusariaqarpugut, assersuutigalugu Namminersorlutik Oqartussani kommunenilu marloqiusamik allaffissornerup pinaveersimatinneratigut. Suliassat kommunenut tunniunneqarnissaat kommunellu suliakkinneqarnissaminnut piareersimanissaat piareersassagatsigu ataatsimoorluta ilisimavarput. Periarfissaqartillugu kommunillu ataatsimoorluta aaqqiissutissarsiniassuugut. Ukiumoortumik tapiissutit pillugit nutaamik isumaqatigiissut aqutissiueqataassaaq.

Namminersorlutik Oqartussat assigalugit kommunit aningaasaqarnikkut ilungersunartorsiorput, ilaatigut innuttaasut katitigaanerisa malunnaatilimmik allannguuteqarsimanerat pissutaalluni. Tamanna piffissaq ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu suliassa qarfiillu akimorlugit pilersarusiorsinnaanissamut aningaasaqarnikkullu pitsaanerusumik aqutsissutissaqalernissamut piumasaaqatitaqalersitsivoq. Piumasaaqatit naammassiniarneranni Nuna tamakkerlugu pilersaarut sakkussaavoq pingaarutilik. Missingersuutit pillugit inatsisip 2016-imi aamma allangortiternissaanut Naalakkersuisut piareersaapput. Naalakkersuisut pilersaarutigaat missingersuutit pillugit inatsisip allangortitikkap pisortani tamani, tassa Namminersorlutik Oqartussani kommunenilu, aningaasaqarnikkut aqutsineq naleqqussassagaat. Pisortani pingaarnersiuisoqarsinnaanissaanut, aningaasartuutit pitsaasumik aqunneqarsinnaanissaanut, kommunenilu Namminersorlutillu Oqartussani aningaasaqarnikkut ataavartumik ineriartortitsinissamut qulakkeerinninnissamut sakkussanut pingaarutilinnut ilaassalluni.

Kommunerujussuannngortitsinerit innuttaasut ulluinnarni atugaannik malunnaatilimmik allangortitsisimanerat qularutissaanngilaq. Ilaatigut pitsanngoriaateqarput, tassami kommunit suliassanik annertunerusunik kivitsisinnaalersimapput. Kommuunerujussuannngortitsineri unammilligassanik aamma pilersitsisimapput. Pisortat aaqqissugaanerisa nalilersorneqarneranni, ilaatigut nalilerneqarpoq najukkami oqartussaaqataanerup ajornerulersimanagera illoqarfiit qitiusut avataanni innuttaasunit misigineqartoq. Tamanna aamma ersepoq kommunip avinneqarnissaanut innuttaasut Qaasuitsup Kommuniani 2013-imi taasitinneqarmata. Taamaammat aaqqiissusseqqinnerup sunniutaasa pitsaasut atorluarneqarnissaat illuatungaanilu najukkami oqartussaaqataanerup naammaginartunngortinneqarnissaanut kommunit Namminersorlutillu Oqartussat oqitsuinnaanngitsumik suliassa qarput. Illoqarfinni nunaqarfinnilu atugassarititaasut ilungersunartut pillugit innuttaasut suleqataatinnissaat naalakkersuinikkut ataatsimut suliassaavoq. Naammaginartumik atugassaqarnissaat qulakkeertariaqarparput.

Kommunit avinneqarpata imaanngilaq najukkami oqartussaaqataanermik pitsaanerulersitsisoqartoq, avitsinermilu aningaasartuuteqarnissaq aaqqiissuusaanikkullu nutaanik unammilligassaqaarnissaq naatsorsuutigineqartariaqarluni. Kommuneni mikinerni avitsisoqassagaluarpat suliassanut kommunit kivitsisinnaanerannut aamma sunniuteqassaaq. Taamaammat tamanna nuna tamakkerlugu sunniuteqartussaaq, kommunemut illoqarfimmullu kisimi pinnani.

Apeqqutit tamakku kommunit peqatigalugit oqaluserneqqinnissaanut qilanaarpunga, partiillu qanoq isumaqarnerat Naalakkersuisut tusarusuppaat, Naalakkersuisut suleriaqqinnissaminni isummat atorumallugit.

Sukarsuit sisamat

Inuussutissarsiornermi sukarsuit sisamat pingaartinnissaat Naalakkersuisut aalajangiusimavaat: Aalisarneq, suliffissuaqarneq, aatsitassarsiorneq takornariaqarnerlu. Saniatigut ilinniartitaanikkut immikkut iliuuseqarneq ingerlaannassaaq. Pineqartuni tamani ineriartortitsineq ingerlaannassaaq, tassaniippummi suliassanik, tunisassiornermik siuariartornermillu pilersitsineq. Naalakkersuisut

anguniarpaat aningaasat agguarneqartartut amerlanerulernissaat tunniussinnaasat amerlanerulersinniarlugit. Nunatsinni kissaatigisatsitut siuariatorneq ineriatornerlu angussagutsigit patajaatsumik aningaasaliiffigiuminartumillu atugassaqartitsilernissaq uagut qinikkat suliassaraarput.

Aalisarneq savaateqarnerlu

Aalisarneq nunatsinni inuussutissarsiutini pingaarnersaavoq. Taamaammat aalisakkap annertunerusumik atorluarsinnaanissaa, aalisakkat assigiinnigitsut amerlanerusut atorluarsinnaanissaat imartattalu annertunerusup atorluarsinnaanissaa pikkorinnerulerfigisariaqarparput. Oqaatigereerpara oqaatigeqqissavaralu. Kalaallit Nunaat innuttaasut amerlassusaannut agguaqatigiisillugu imartarujussuaqarpoq pisuussuterpasualimmik, aningaasarsiorfiginerusinnaasatsinnik. Imartarput aalisagaativullu pillugit ilisimasavut killeqarput. Tamanna allangortittariaqarparput. Taamaammat Pinngortitaleriffiup misissuisarnerinut Naalakkersuisut aningaasaliinerorusupput tunisassiorfiillu aalisakkap annertunerusup atorluarnissaanut piumasaqarfigalugit. Naalakkersuisut isumaqarput tamaannak suliniarneq eqqortuusoq.

Ilisimaneqareersutut avaleraasartooriarnaq naatsorsuutigineqartut ukioq manna ingerlanngilaq. Tamanna nikalluutigissanngilarput. Uagut aalisarnermillu inuussutissarsiuteqartut ilisimasaqarnerulerumalluta misilittakkanik katersiuassuugut, tamannalu aatsaat anguneqarsinnaavoq iliuseqartuarnikkut. Tunumi kitaanilu qeeraasanik, aalisakkanik allanik ikerinnarsiortunillu misileraalluni aalisarnerit soqutiginaatilimmik ineriatorput. Pisuussutitsinnik uumassusilinnik atorluanaanitta siunissami siammasinnerulernissaat, taamalu ataasiakkaanik inuussutissarsiuteqartariaqarnitsinnik annikillisaanissaq, neriuutaavoq.

Nunat kangitsinni sanilerisagut – Island Savalimmiullu – uatsinnut sanilliullugit aalisagaq annertunerujussuaq tunisassiarisarpaat. Immaqa eqqortumik misilittagalinnik isumassarsialinnillu pisuussutitsinnik atueriaasitsinnik misissuisussanik atorluanerunissatsinnillu siunnersuusiorsinnaasunik aggersaasinnaanissarput eqqarsaatersuutigisinnaavarput. Upperisariaqarparput, allat aalisakkamik atorluanerusinnaappata aningaasarsissutigisinnaanerullugu, taava uagut aamma sapinngilagut!

Naalakkersuisut siunertaraat pisuussutitta uumassusillit nalitunerulersinnissaat. Aalisarnermut inuiaqatigiinnilu aningaasaqarnermut iluaqutaasumik misileragassanik atorneqanngitsunik periarfissaqarsoraarput.

Alisarnermut inatsisip allangortiterneqarnera piffissartoqaluni ingerlavoq, aalisarnermik inuussutissarsiuteqartut illuatungeriit tamaasa suleqatigalugit ingerlanneqartoq. Soqutigisallit amerlaqaat assigiimmik isumaqartuaannanngitsut; kisianni ataatsimoorneq angusaqarfiusarpoq Naalakkersuisullu angusaqarlunissarput pingaartippaat.

Nunalerineq silaannaap pissusaanit sunnertiasuuvoq. Savaateqarnerup nukittunerulerluni imminut napatilluni pisortanit tapiissutaarukkiartuaarnissaa inerisarlugulu annertunerulersinnissaa Naalakkersuisut tapersersormassuk qularutissaanngilaq. Ilai inuussutissarsiutertik takornarialerinerimik tapertaqartittarpaat, arlaalu pinngortitap tunniussinnaasaanik inuussutissalerisarlutik arlallillu ataavartumik nukissiuuteqarput. Nassuerutigissavarpulli inuussutissarsiummi nutaaliortoqarlunilu inerisaasoqartariaqarmat. Inuussutissanik avataanit eqqussuinerit annikillisarnerlugit nunalerinerim periarfissat atorluarniarutsigit aningaasaliinerit

pisariaqarput, malitsigisaanillu suliffissaqartitsinermit imminullu pilersorsinnaanermut nukittorsaataassalluni.

Aatsitassat

Nunatsinni aatsitassanik piiiaffeqaqqilerneru Naalakkersuisut nuannaarutigaa. Qeqertarsuatsiaat eqqaanni rubininik tunisassiorluni piiasoqalingajalerpoq. Tamanna 60-80-inik aalajangersimasunik suliffissaqartitsissalluni.

Kangerlussuarmi Anorthosit-imik piiasoqalernissaanut Naalakkersuisut qaammat manna aamma akuersissuteqarput, aappaagu aallartittussamik. 60-it tikillugit sulisoqarnissaa naatsorsuutigineqarpoq.

Aatsitassarsiornermi ineriartorneq allanngorartorujussuuvoq, taamalu ukiualunnguaannarnulluunniit pilersaarusiornissaq ajornakusoorluni. Soqutiginninnerujussuaq akillu qaffasissut maanna illuanut ingerlavoq, taamaammallu aatsitassarsiornissamut suliniutinut aningaasaliisussarsiorneq kipiluttunarluni. Pissutsit erloqinaraluartut taamaattoq aatsitassarsiortut nunatsinnik soqutiginninnerat attatiinnarneqarpoq. Aatsitassarsiornermi ineriartornerup atugassarititai pitsanngorsarniarlugit Naalakkersuisut taamaammat suliniuteqarput, Kalaallit Nunaanni aningaasaliinissap soqutiginarlunilu unammillersinnaanissaa attatiinnarneqaqqullugu.

Aatsitassanik uranimik akulinnik piiasoqanngivinnissaanik Inatsisartut atorunnaarsitsinerat Naalakkersuisut malitseqartippaat. Aatsitassanik uranimik akulinnik aatsitassarsiortoqarsinnaalernissaa periarfissaalersinniarlugi Naalakkersuisut ukiaq manna ataatsimiinnermi arlalinnik siunnersuuteqarput. Ilaatigut qinngornernut ulorianartunut illersornissamut inatsit nutaaq nunanilu tamalaani isumaqatigiissutinut assigiinngitsunut akuersinissaq siunnersuutigineqarlutik. Aatsitassarsiornermut Inatsit malillugu piianeq ingerlanneqassalluni. Tamanna qularutigineqassanngilaq.

Innuttaasut annikitsumik aatsitassarsiorusuttut aatsitassarsiornissaminnut periarfissarissaarnerulerput. Qeqertarsuatsiaat eqqaanni sumiiffiit annertuut marluk rubineqarfiusut ammarneqarnissaat Naalakkersuisut juulimi aalajangerpaat. Naalakkersuisut naammagisimaarpaat aatsitassarsiornitta ineriartortinnerani innuttaasut taamaalillutik periarfissaat annertusimmat.

Nunatta aningaasaqarnikkut nammineernerulernissaanut aatsitassarsiornerup tunniussaqaqarnerusinnaalernissaa Naalakkersuisut pimoorullugu sulissutiginiarpaat. Aatsitassarsiortunit Landskarsip isertitaqarnerunissaa qulakkeerneaannassanngilaq, aamma aatsitassarsiortut inoqarfinni najugaqartunut piginnaanngorsaanissaat suliffissaqartitsinissaallu, najukkanilu inuussutissarsiuteqartut peqataatinneqarnissaat aamma pingaarutilerujussuuvoq, Kalaallit Nunaata aatsitassaatitsinnit annertunerpaamik pissarsissuteqarsinnaanissaa qulakkeerneaqassalluni.

Ingerlatsiviit

Inuussutissarsiutiit allat assigalugit Namminersorlutik Oqartussat ilaannakortumik tamakkiisumilluunniit ingerlatsiviutaat erseqqissunik nalorninaatsunillu atugassaqartariaqarput. Ingerlatsiviit piffissaq ungasinnerusiq eqqarsaatigalugu pilersaarusiorsinnaasariaqarput taamaalillutik aningaasaliinernut inerisaanernullu nalinginnaasumik aningasartuutikillisaasinnaassallutik. Piffissamut ungasinnerusumut pilersaarusiorsinnaanikkut suliffeqarfiit siuariartortitsinissamut, ineriartortitsinissamut isertitaqarnerulernissamut, taamalu aamma suliffissaqartitsinerulernissamut, pitsaanerusumik tunngavissaqalissapput.

Nunatta tatiginartumik nalorninaatsumillu aningaasaqarnikkut ingerlatsinermigut nunarsuarmioqatitsinnut, soorlu aningaaserivinnut, aningaasaateqarfinnut assigisaannullu kiisalu nunani allani soorlu EU-mi aningaasaliisartunut, akisussaassuseqartumik takutitsisinnaasariaqarpoq.

Namminersorlutik Oqartussat ingerlatsiviutaasa sapinngisamik nukittunerpaajunissaat qulakkeerniarlugu ingerlatsiviit pikkorissunik aqutsisoqartippavut. Aqutsisut katitigaanerat pitsaanerpaajutinnissaat eqqumaffigivarput. Aqutsisut nunatsinni pissutsinik ilisimasaqarput. Kisianni aamma nunarsuarmioqataanermik nunatsinnilu niuerneramik soqutigisaqartunik ilisimasaqarput.

Nunanut allanut tunngasut

Aningaasaqarnikkut nammineernerulernissamut ingerlanermi Namminersorlutik Oqartussat nunanut allanut attaveqarnermik suliaqarnerat niuernermut nunanilu allani aningaasaqarnikkut suleqateqarnermut sammineruleraluttuinnarpoq.

Kalaallit Nunaanni puisinniarneq pillugu EU-mi paasinninnerulernissaq Naalakkersuisunit ukiuni kingullerni pingaartinneqarpoq. Naalakkersuisut neriuutigaaq nunatsinni puisinniarnermik inuussutissarsiuteqarneq Europami isertitsissutaallualeqqikkumaartoq. Puisinniarsinaajumalluta puisillu amiinit tunisassiorsinnaajumalluta EU-mi suliniuteqarnitsinni Nunat Avannarliit tapersorsorpaatigut.

Nunani avannarlerni suleqatigiinneq Naalakkersuisut pingaartippaat. Nunani avannarlerni ministerit siunnersuisoqatigiivini Danmarkip siulittaasuunerani suliniarnerit arlaqartut nunatsinni malugineqarsinnaapput. Nunani avannarlerni ministerit siunnersuisoqatigiivini Danmarkip siulittaasuunerata Nunani avannarlerni politikkimut kalaallit sunniuteqarnissaminnut periarfissinneqarput. Assersuutigalugu “Det Blå Arktis”-imik taallugu siulittaasuunermi imaq imaanilu pisuussutit pingaartinneqarput. Pinngortitaq pisuussutillu uumasusillit pillugit piniartut aalisartullu ilisimasaannik katersilluni suliniut Nunanit Avannarlernit tapersorsorneqarpoq.

Nunanut allanut politikkeqarnermi Nunani Avannarlerni suleqatigiinneq pingaaruteqarpoq. Nammineerluta akisussaalluta peqataasarpugut, Kalaallit Nunaatalu nunarsuup immikkoortuani nunanilu tamalaani politikkia siuarsarniarlugu Naalakkersuisunut ilaasortat amerlanerit suleqataapput. Pitsaasumik malunnaateqarnerput nammineerluta pilersissinnaavarput attatiinnarlugulu.

Nunat allat Kalaallit Nunaannik Issittumillu soqutiginninnerisa Kalaallit Nunaannut nunatsinnilu inuussutissarsiuteqartunut aningaasarsiortitsisinnaalernissaat nunanut allanut ukiuni makkunani politikkeqarnermi qulakkeerniarneqarpoq. Pitsaasumik soqutigineqarnitsinnik nammineerluta pilersitseqataasinnaavugut attasseqataasinnaallutalu.

Silap pissusaa pillugu nunarsuarmioqatigiit COP21-mik taallugu ataatsimeersuarnissaannut Frankrig decembarimi qaaqqusisuusussaavoq. Frankrigimi nunanut allanut ministeri marsimi Ilulissaniimmat Danmarkimi nunanut allanut ministeri peqatigalugu Naalakkersuisut qaaqqusisuupput. Silap pissutaata allanngoriartornerata nunatsinni nunarsuullu sinnerani sunniutai immap qaffakkiartorneranik silarlorujussuarterneranillu ilaatigut ersiuteqartut maluginiarneqarnerulernissaannut periarfisseeqataavugut. Frankrigip COP21-mut qaaqqusisuunissaanut ilanngussaqsinnaasimanerput Naalakkersuisut nuannaarutigaaq. Tikeraarneq

taamaattoq nunatsinniit pingaarutilimmik nunanut tamalaanut pitsaasumik silap pissusaata allangoriartorneranut killilersimaarinninnissamut tapersiisoq kinguaariit siunissami attatassaannut.

Naalackersuisut nunat Issittumi imartallit sisamat aasaq manna nalunaarusioqatigai, issittup killilersugaanngitsumik aalisarfigineqannginnissaa anguniarlugu. Aalisarfigineqarsinnaasuni nunanit aalisarnermik inuussutissarsiuteqartunit allanit, soorlu Asia-mit maluginiarneqalereersuni nunani tamalaani aqutsisoqarsinnaalernissaanut tamanna alloriarneruvoq pingaarutilik.

Attaveqaqatigiinneq

Aalisarnermit avammut tunisinermik akileraarutitigullu isertitanik pinngitsuuisinnaannginnitta sanngiinnerulersippaatigut. Taamaammatt nunatut arlalinnik inuussutissarsiuteqarsinnaalersinniarluta iliuuseqartariaqarpugut. Aningaasaliilluarnikkut attaveqaqatigiinnikkullu pitsannorsaanikkut inuussutissarsiornermik soorlu takornariaqarnermik aatsitassarsiornermillu siuarsaanissamut aqutissiuussisariaqarpugut.

Nunatsinni mittarfiit ineriartortinniarlugit Naalackersuisut annertuumik pilersaarusiortup ukiaq manna ataatsimiinnermi saqqummiunneqartussamik. Nunatta ataqatigiissinnissaanut angallannikkut katerittarfiit pilersaarusiukkat pingaaruteqarput.

Pilersaarusiornikkut pitsaanerusumik akikinnerusumillu angalasinnaaneq pingaarnerusumilli takornariaqarnermik siuarsaasinnaaneq piviusunngortinneqassapput. Angallanneq ukiorpassuarni misissuiffigineqartarsimavoq, piffissanngorporlu periarfissat piviusunngortinniarlugit iliuuseqarnissaq – nunarput pillugu.

Mittarfiit pillugit aalajangiiffigisassatut siunnersuummut Inatsisartut akuersaarnerisigut tatiginartumik, ullutsinnut naleqquttumik ataqatigiissumillu attaveqaqatigiinnermik ataatsimoorluta pilersitsissuugut. Attaveqaqatigiinneq siuariartornermik nutaanillu suliaasaqalersitsinermik periarfissiisoq, inuiattullu immitsinnut qaninnerulersitsisoq.

Umiarsualivinnut pilersaarutip akuerineqarneratigut nunatsinni umiarsualivinnik ineriartortitsinissamut tunngavissaqarlualerpugut, soorlu aamma aserfallatsaaliinissamut sumiiffippassuarni ajoraluartumik takussaasimasunik aallartisaasinnaalissalluta. Sanaartornermut Iluarsaassisarnermullu Aningaasaateqarfimmi allatut tulleriiarinikkut umiarsualivinni aserfallatsaaliinissamut kinguaattooqqaneq ukiut qulit ingerlaneranni angumeriniarparput.

Tele Greenlandip immap naqqatigut kabelip avannamut tallinissaanik Upernavillu tikillugu atassuteqaatinut sakkortusaaviit nutaat pilersinnissaanik pilersaaruteqarnera Naalackersuisut soqutigisorujussuaat. Taamaaliornikkut nunarput ataqatigiinnerulissaaq sukkaasumik interneteqarneq inuit pingajorarterutaannaanit atorneqarunnaarluni pingasuugaangata marlunnit atorneqalissalluni. Internetsikkut nakorsiarsinnaanermut atuartitsisinnaanermut ilinniagaqartitsisinnaanermullu periarfissatsialaat piviusunngortinneqarsinnaalissapput.

Sanaartorneq

Sanaartornerup pitsaanerulersinneqarnissaa Naalackersuisut sulissutiginiarpaat – suliniutip ingerlanneqarnerani sanaartornermilu. Maanna sanaartornermit sanilliullugu sapinngisamik akisunerulersinnaveersaartissavarput, kisianni atortut sanaartoriaatsillu pitsaanerusut toqqarnerisigut aserfallatsaaliinermut iluarsaassinermullu siunissami aningaasartuutikinnerulissuugut.

Inuiaqatigiinnut iluaqutaasumik sanaartorerup qanoq ineriartortinneqarsinnaaneranut akisussaaffimmik tigusissuugut maligassiuillutalu, eqqarsarluarnikkut pinngitsoortinneqarsinnaasunut siunissami aserfallatsaaliinermut iluarsaassinernullu aningaasartuuteqarpallaannginnissaq anguniarlugu. Pilersaarusiornikkut sanaartornikkullu meeqqatsinnut ernuttatsinnullu aningaasartuutissat aalajangersortussaavagut.

Namminersorlutik Oqartussat inissianik iluarsartuussinissanut kinguaattoorneri Naalackersuisut iliuuseqarfiginiarpaat. Naalackersuisut taamaammat siunnersuutigaaq, iluarsaassinissanut ukiuni tulliuuttuni aningaasanut inatsisissanut annertuumik immikkoortitsisoqassasoq. Eqqarsarluarluni pimoorussillunilu tamanna suliaassaavoq.

Iluarsagassat imminut akilersinnaasut illersorneqarsinnaasumik sallinneqassapput. Inissiat iluarsanneqareerpata eqqortumik ineqarnermut akeqartitsisoqassooq. Taamaaliornikkut nutarterinerit pisariaqartillugulu inissianik taartissanik sanaartornissat qulakkeerneqassapput. Siunissami sunik suliaasaqarumaarnernik najukkani sanasut malinnaasinnaaqullugit pilersaarusiortoqartariaqarpoq, taamaalillutik sanasut pilersaarusiorsinnaalissallutik.

Suliffissaaleqinermik akiuniarneq

Suliffissaaleqineq ajornartorsiutaavoq tamannalu Naalackersuisut eqqumaffigaat. Naalackersuisooqatigiinnissamut isumaqatigiissutigaarput suliffissaaleqisut ikilisarniarlutigit. 16-inik suliniuteqarnitsigut tamanna iliuuseqarfigaarput taakkulu Suliffissaqartitsinermut periusissiami “Suliffeqarneq isumannaatsumi” katersorneqarnikuupput. Suliniutit 16-it siunertaraat suli amerlanerusut imminut pilersorsinnaalernissaat suliffeqalernissaallu.

Inuusuttut akornanni suliffissaaleqinerup annikillingaatsiarnissaa Naalackersuisut suliniutigaaq. Inuusuttut ilinniagaqarnerminni unittuussanngillat suliffissaaleqileratillu, kisianni siunnersorneqarlutillu tapersersorneqassapput.

Inuusuttunut atuagarsornikkut nukittunerpaajunngitsunut ukiorpassuarnilu sulisinnaasunut suliniuteqarnissaq Naalackersuisunut qitiulluinnarpoq. Tamanna Inuusuttut Inatsisartuini upernaaq aamma sammineqangaatsiarpoq. Taamaammat Suliffissaqartitsinermut periusissiami Piareersarfinnut aningaasaliissutit amerlineqangaatsiarput.

Nuna tamakkerlugu internetsikkut sulisussarsiorfik nittartagaq ukiup naanerani atulersussaq sakkussatsialaavoq Naalackersuisunit qilanaarineqartoq. Suliffissarsiuussiviit nittartagaq aqcutigalugu suliffissaaleqisut nuna tamakkerlugu suliffissarsiorlugit siunnersornissaannut pitsaanerusumik sakkussaqaalissapput. Suliffeqarfinni sulisut sunik ilinniagallit pisariaqartinneqarnerisut nittartagaq aqcutigalugu aamma ajornannginnerusumik takuneqarsinnaalissaaq.

Ilinniartitaaneq

Ilinniagaqarnerup qaffassarneqarnissaa ukiorpassuarni tunngaviumik anguniagaavoq Naalackersuisullu isumaqarput tamanna suli ukiorpassuarni pingaartinneqassasoq. Naalackersuisut nuannaarutigaaq ilinniartiffissat arlaqartut pilersinneqarsimammata, soorlu TNI-mi, Issittumi Teknologimik Inerisaavimmi Ilisimatusarfimmilu. Amerlanerusut ilinniagaqarpata ataasiakkaat takorluukkaminik piviusunngortinnissaannut periarfissarissaarnerulissapput.

Ineriartorneq sukkaasoorujussuavoq malinnaaniarnerlu ajornakusoorsinnaasarluni. Inuiattut kissaatigaarput aningaasaqarnikkut nammineernerulernissarput – namminersulivinnissarput.

Naleqartitat akigalugit tamanna anguneqassanngilaq. Meeqqatsinnik perorsaanitsinni naleqartitat suut ingerlateqqikkusunnerivut eqqarsaatigilluartariaqarparput.

Meeqqat atuarfiat

Nunatsinni ilinniagaqassutsip qaffassarneqarnerani meeqqat atuarfiat tunngaviuvoq. Naalakkersuisut kissaatigaat atuartut atuagarsiornermut inuttullu ilinniagaqarnissamut piareersarneqassasut. Meeqqat atuarfianni atuartut nukittuffii inerisarneqassapput ilinniarusussusermik ineriartorusussusermillu aallaaviusussaalluni.

Kommunenik oqaloqateqarneq aallarereerpoq Namminersorlutillu Oqartussat kommunillu akornanni isumaqatigiissutigineqarpoq suleqatigiinneq nukittorsarneqarluni ingerlaannassasoq. Isumaqarpunga aaqqiissutissarsiornitsinni inini atuarfusuni utoqqartatta patajaallisaasutut atorneqarsinnaanissaat ammaffigisariaqaripput. Utoqqartavut inuunermi misilittagaqarput atorneqarusullutillu, taakkulu atuartitsinerme atorneqarsinnaanerit ilanngunneqarsinnaapput.

Meeqqat atuarfii siorna annertuumik nalilersorneqarmata paasinarsivoq sukut pitsaanerulersitsinnaanersugut: Atuartitsineq atuarfiullu isumassuina pitsaanerulissaaq. Atuarfimmi allaffissorneq aqutsinerlu perorsaanikkut aqutsinikkullu nukittorsarneqassapput. Ilinniartitsisut piginnaasaat atuartut pisariaqartitaannut, pissutsinut inatsimmilu piumasagaatinut naleqqusarlugit nukittorsarneqassapput. Angajoqqaat atuartut ilikkarnissaannut atuarnissaannullu aalajangiinernut peqataatinneqarnerussapput meeqqallu toqqiissisimanissaannut atugarissaarnissaannullu akisussaanerulerlutik. Allatut oqaatigalugu, tamatta akisussaaqataanerulissuugut, meerartattalu toqqiissisimasumik avatangiiseqarlutik piginnaasaqarlutillu ineriartornissaat anguniarlugu iliuuseqarluta.

Ilaqutariit isumaginninnerlu

Qinigaaffimmi matumani isumaginninnikkut assigiinngitsunik Naalakkersuisut suliniuteqarput, assersuutigalugu inersimasut meeraanermi kinguaassiuutitigut atornerlunneqarsimanermi kingunerlutsitsisut, persuttaasarnermik akiuniarneq qitiusumillu meeqqat inuusuttullu pillugit kommunenut siunnersuisartut.

Inuit amerlavallaat meeraanermi kinguaassiuutitigut atornerlunneqarsimapput. Tamanna inersumasunngornermi assigiinngitsunik kingunipiluuteqartarpoq, assersuutigalugu imigassamik hashimillu atornerluisunngorsinnaasarlutik, inuit akornanniissinnaanatik, suliffeqarsinnaanatik, allanut atassuteqarsinnaanatik nalinginnaasumillu inuunermik ingerlatsisinnaanatik. Imaluunniit nammineq atornerluisunngorlutik. Kinguaassiuutitigut atornerluineq inuiaqatigiinni oqaluuserineqarnera killeqarpoq ilungersunarlu: qisuariarfigineqanngippat unitsinniarneqanngippallu kinguaassiuutitigut atornerluineq kinguaariippassuarni ingerlaannarsinnaavoq.

Naalakkersuisut isiginnaaginnarusunngillat. Tarnip pissusaanik ilisimasallit angalaqatigiittartut nuna tamakkerlugu nunaqarfinnut illoqarfinnullu angalarput innuttaasut kinguaassiuutitigut atornerlunneqarsimanermit kingunerlutsitsisut katsorsariartorlugit. Angalaqatigiittartoqarnera naalakkersuinikkut iliuuseqarusussusermik allannguerusussusermillu takutitsivoq.

Siusinaartumik soraarnerussutisiat

Naalakkersuisut isumaqarput sulisinnaasut tamarmik sulissasut. Siusinaartumik soraarnerussutisiaqarnerup aaqqiissuuteqqinnissaanut Naalakkersuisut siunnersuuteqarnerannut

tungaviuvoq inuit tamarmik inuiaqatigiinnut tunniussisinnaassasut, sulisinnaassusertik atorsinnaassagaat sapinngisartililu tamaat ilanngussinissamut pisussaaffeqartut.

Siusinaartumik soraarnerussutisialippassuit aalaakkaasumik ataavartumillu suliffeqalerunik pitsaanagerusumik inuuneqalerlutillu atugaqalissasut naatsorsuutigaarput. Suliffeqarneq isumaginninnikkut pitsaanngitsunik kingornussanik nungutitsiartoqataasinnaavoq.

Inatsisissatut siunnersuutigineqarpoq siusinaartumik soraarnerussutisiallit 60-it ataallugit ukiullit tamarmik sulisinnaassasut nalilersorneqassasut. Siusinaartumik soraarnerussutisialik suleqatigalugu soorunami naliliisoqassaaq.

Utoqqalinersiat

Utoqqalinersiat aqqissuuteqqinnissaannut Naalakkersuisut Inatsisartut ataatsimiinneranni aamma siunnersuuteqarput. Utoqqalinersiat isumaginninnikkut aningaasaqarnikkullu naleqquttunngortinnissaat Naalakkersuisut siunertaraat. Inuunertusiartortilluta piginnaasavut najoqqutaralugit piumassuseqarutta sivilunerusumik sulisinnaanissarput periarfissiuunneqartariaqarpoq. Inuiaqatigiinni pisariaqartitatsinnik utoqqartavut naleqarluartumik atorluarsinnaasatsinnillu misilittagartuujupput. Taamaammat sivilunerusumik suliinnartoqarsinnaanissaa kajuminnarnerulersittariaqarpoq amerlanerusullu utoqqalinissaminut ileqqaartalertariaqarlutik.

Utoqqalinersiat pillugit inatsisissatut siunnersuummi anguniarneqarpoq tungaviusumik utoqqalinersiaqarnissaaq aningaasaqarnikkullu sannginnerit tapisiaqartinneqarsinnaanissaat. Tungaviusumik utoqqalinersiat aapparisaq isertitaanut attuumassuteqassanngillat. Utoqqalinersiallit angerlarsimaffimmi ikiorteqarsinnaanerani aamma akeerutsinneqassaaq utoqqaat sivilunerusumik namminneq angerlarsimaffimminniiginnarsinnaanerani periarfissiuunniarlugu.

Utoqqalinersiat pillugit inatsisissatut siunnersuutip tungaviusumik ilusilersorneqarnerani innuttaasut sulerulussimasut utoqqalinersiaqalernissamik tungaanut sulisinnaanngitsut isumagineqarput. Utoqqalinersiaqalertartut utoqqaanerulersikkiartortinneqarneranni ukiorpassuarni sulerulussimasut toqqissisimanartumik ikiorneqarsinnaanissaannik aqqissuusseqqinneq ilaqartinneqassaaq.

Peqqinneq

Ataatsimoorneq, toqqissisimaneq ineriartornerlu, pingaartitat taakku peqqinnissaqarfimmut attuumassuteqarluinnarput. Peqqinnissaqarfimmi pitsaasumik katsorsarneqarsinnaanissarput pingaartitaniipput. Inuiaqatigiit toqqissisimanassapput, aamma ikiortariaqaraanni. Ineriartorneq aamma malinnaaffigissavarput – assersuutigalugu nuna tamakkerlugu peqqinnissamut suliniutinut teknologit nutaaliat atorlugit neqeroorutigineqarsinnaasunut tunngatillugu.

Dronning Ingridip Napparsimmaviani napparsimasunut ikiortariaqarnerusunut, meeqqanut tarnimikkullu nappaatilinnut, atugassarititat pitsanngorsarneqarnissaat Naalakkersuisut sulissutiginiarpaat.

Utaqqisut ikilisarnissaat pimoorussassanut ilaavoq, soorlu aamma toqussutaasinnaasunik napparsimasunut sullissinerup pitsanngorsarneqarnissaa iliuuseqarfiginarneqartoq.

Tamatta nalunngilarput napparsimatilluni asananit ingalassimaneqarneq tuppallersaataallunilu nipaallisaataasartoq. Amerlasuut taamannak periarfissaqanngillat assersuutigalugu Danmarkimut

katsorsartikkiartorlutik aallartariaqarnertik pissutigalugu. Naalackersuisut isumaqarput nunatsinni katsorsaasinnaalernissamut periarfissaqarpat tamanna sulissutigineqartariaqartoq.

Massakkulli nuannaarutigaarput napparsimasut angalaneranni pitsaanagerusumik atugassaqtitsileratta Kangerlussuarmi utaqqisarfeqalerneratigut, naalackersuisooqatigiinnissamut isumaqatigiisummi anguniarneqartutut.

Innuttaasut peqqissusaat

Tamatta napparsimalersinnaavugut, kisianni peqqissumik inuuneqarniarluta qanoq iliuuseqarsinnaanerput isiginiartariaqarparput. Innuttaasut peqqissusaannut suliniut II naapertorlugu 2015-imi timip aalatinnissaa suliniutaavoq. Taamaammatt Naalackersuisut kaammatuutigaat timitta akuttuallaangitsumik aalatinnissaa eqqaamassagipput meeqqattalu timersornissaat qulakkiissagipput.

Innuttaasut peqqissusaat eqqarsaatigalugu peqqissutsimik misissuinerit kingulliit takutippaat pujortarnikinnerulerluta imernikinnerulersimasugut, tamannalu nuannaarutissaavoq. Tamanna tulluusimaarutigisinnaavarput. Ilanngulluguli eqqumaffigisariaqarparput inuiaqatigiinni naligiinnginneq annertusiartormat, tamannalu peqqissutsimut pitsaangitsumik sunniuteqarluni. Naligiinnginnermut takussutissat ilagaat sanngiinnerusut ajornartorsiutitalimmik inooriaaseqarnerat napparsimalersinnaanerput toqujaarnissamullu qaninnerulersitsisinnaanerat.

Ataatsimut isigalugu imernikinnerulersimagaluarluta imigassamik hashimillu atonerluineq innuttaasut peqqissusaannut ajornartorsiutaanerpaapput. Minnerunngitsumik atonerluinerup isumaginnikkut sunniuteqangaatsiartarnera eqqarsaatigalugu. Innuttaasut atonerluinermit katsorsartinnissaannut periarfissarissaarnerulernissaat Naalackersuisut sulissutigaat, atonerluinermit aniguerusuttut tamarmik neqeroorfigineqarsinnaanissaat qulakkeerniarnerisigut.

Isumaginnittoqarfiit akimorlugit suleqatigiittariaqarpugut. Meeqqanut ilaqutariinnullu suliniutit ingerlaannassapput. Toqqissisimasumik peqqinnartumillu meeraaneq pitsaasumik peqqinnartumillu inersimasuunissamut aallaaviuvoq pingaarnerpaaq. Innuttaasut peqqissusaannut suleqatigiinneq nukittorsarniarlugu unammillernartullu eqqumaffigineruniarlugit Naalackersuisut innuttasut peqqissusaat pillugu ukiaq manna ataatsimeersuartitsissapput.

Avatangiisitta eqqiluutsuutinnissaa qulakkeerniarlugu suliniutit ingerlaannassapput. Avatangiisit pinngortitalu paarilluarnissaat tamatta akisussaaffigaarput, nunalu tamakkerlugu qanoq pitsaanagerusumik eqqagassalerisoqarsinnaanera sammissallugu Naalackersuisut pingaartippaat. Avatangiisinik eqqiluutsuutitsinerup tamatsinnit akisussaaffigineqarnera pillugu suliniut Qujanaq meeqqanut sammitinneqarnera ingerlaannassaaq.

Naggasiut

Ataqqinartorsuup Dronningip Kunngikkormiusullu ataqqinassuseqartup dronningip uiata aasaq tikeraarpaatigut. Kunngikkormiut kalaallillu akornanni kissalaartumik qanittumillu attaveqarneq uppersarsineqaaqippoq. Naalackersuisut Dronningi uialu qamanga pisumik qujassuteqarfiginiarpaat ilaqutariillu Kunngikkormiut nunatsinnut tikeraaqqinnissaannut tikilluaqqullugit.

Suliassarpassuaqarpugut inuiaqatigiinni siuariartorneq atugarissaarnerlu pilersikkusutavut piviusunngortinniarlugit.

Naalackersuisut Inatsisartullu kismiillutik tamanna naammassisinnaanngilaat. Tamatta piumassuseqarluta suliniartariaqarpugut. Qanorluunniimmi Tunumiugalarutta, kitaamiugalarutta, avannaamiugalarutta kujataamiugalaruttaluunniit, aamma qanorluunniit aalisartuugalarutta, piniartuugalarutta, savaatiliugalarutta, akissarsiortuugalarutta annertunerusumilluunniit ilinniagaqaralarutta, inuiaqatigiinni toqqissisimaneq siuariartornerlu pilersinniarlugit sulinissatsinnut tamatta akisussaaffeqarpugut.

Nunarput, Kalaallit Nunaat, nunaassaaq tamanik atorfissaqartitsisoq ikiortariaqalinnullu tapersortariaqalinnullu ikiuukkumassuseqartoq.

Taamaammat neriuutigaaara Inatsisartut ukiaq manna ataatsimiinneranni innuttaasunut takutissagippit ataatsimoorluta aalajangiinissanut pisariaqartunut suleqatigiilluta akisussaassuseqarlutalu piumassuseqarnitsinnik takutitsisinnaalluta.

Henrik Lundip taalliaasa ilaanni ima allaqqasoqarpoq:

Nukiit kattuttut artuligaannik
Qanga maani tusarpugut aat?

Nangaasoornata sapiiserluta
Ajunnginneq taava pisassaassavoq!

Taamannak oqaaseqarlunga Naalackersuisut sinnerlugit Inatsisartut ataatsimiinneranni ullumi aallartittumi tamatta suleqatigiilluarnissatsinnik kissaappassi.

Qujanaq!